

Залучення інвестицій у повоєнну відбудову України: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ

*Ащеулова Олександра Миколаївна¹, Донець Дмитро Михайлович²,
Остропольська Євгенія Василівна³*

Опубліковано	Секція	УДК
25.11.2023	Економіка	330.322

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10257554>

Анотація. У статті розглядаються питання щодо залучення актуальних інвестицій у післявоєнну відбудову України. Здатність країни залучати інвесторів залежить від її економічного, політичного та соціально-культурного розвитку. Розгляд потенційних кандидатів передбачає оцінку різних факторів, включаючи економічну стабільність, наявність ресурсів, якість інфраструктури, рівень освіти та доступ до ринків. Точна оцінка потенціалу може визначити можливості та обмеження країни та надати вказівки щодо того, як залучити інвесторів. Ця процедура необхідна для створення сприятливого клімату для інвестицій та забезпечення довгострокового економічного зростання. Метою цієї статті є дослідження потенціалу зацікавленості в інвестиціях у післявоєнну відбудову України та визначення переваг та недоліків цього починання. Під час написання статті було представлено прогнози та окреслено першочергові труднощі, пов'язані з економічною ситуацією в Україні, під час пошуку інвестицій. Інвестиції є важливою частиною стратегічного підходу до сталого зростання та підвищення життєздатності компаній. Залучення інвестицій – це шанс для України не лише розвинути свою економіку, але й підвищити конкурентоспроможність на міжнародних ринках. Це запорука стабільного та постійного зростання України в майбутньому. Інвестиційна діяльність має вирішальне значення для розвитку будь-якої країни, але під час воєнного стану їй важливо приділяти більше уваги, і це вважається пріоритетом у стратегічному сенсі забезпечення належного функціонування економіки. Також на прогнози впливає політична ситуація та стан світової економіки. Зміни в міжнародному ландшафті та структурі світового ринку можуть позначитись на рішенні інвесторів щодо інвестицій в Україну. Зрештою, прогнози щодо залучення інвестицій в Україну базуються на ініціативах, спрямованих на покращення інвестиційного клімату та підвищення відомості про країну серед міжнародних інвесторів. Геополітична нестабільність країни, корупція, погано організована система оподаткування, економічна нестабільність і бюрократичні перепони – все це фактори, які спричиняють відсутність привабливості країни для інвесторів.

¹ кандидат економічних наук, доцент, кафедра прикладної економіки, підприємництва та публічного управління, факультет менеджменту, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, просп. Дмитра Яворницького, 19, <https://orcid.org/0000-0002-8982-9725>

² старший викладач, кафедра маркетингу і логістики, НУ "Львівська політехніка", м. Львів вул. С. Бандери, 12, <https://orcid.org/0000-0001-5053-026X>

³ кандидат економічних наук, доцент, кафедра менеджменту, маркетингу та публічного адміністрування, ЗВО "Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая", м. Київ, провулок Херсонський, 3, <https://orcid.org/0000-0001-7462-8069>

Ключові слова: інвестиції, інвестор, післявоєнна відбудова, інвестиційна діяльність, економіка.

Attracting investments in the post-war reconstruction of Ukraine: opportunities and challenges

Annotation. The article addresses issues related to attracting relevant investments for the post-war reconstruction of Ukraine. The country's ability to attract investors depends on its economic, political, and socio-cultural composition. Evaluating potential candidates involves assessing various factors, including economic stability, resource availability, infrastructure quality, education level, and market access. A precise assessment of potential can determine a country's opportunities and limitations, providing insights on how to attract investors. This procedure is essential for creating a favorable climate for investment and ensuring long-term economic growth. Article aims to explore the potential interest in investing in the post-war reconstruction of Ukraine and identify the advantages and disadvantages of this initiative. During the article's writing, forecasts and primary challenges related to Ukraine's economy during the search for investments were noted. Investments are a crucial part of a strategic approach to sustainable growth and increasing the viability of companies. Attracting investments is an opportunity for Ukraine not only to develop its economy but also to enhance competitiveness in international markets. This is a guarantee of stable and sustainable growth for Ukraine in the future. Investment activity is crucial for the development of any country, but during a state of war, it is essential to pay more attention, considering it a priority in strategically ensuring the proper functioning of the economy. Political situations and the state of the global economy also influence forecasts. Changes in the international landscape and the structure of the world market can impact investors' decisions regarding investments in Ukraine. Ultimately, forecasts for attracting investments in Ukraine are based on initiatives aimed at improving the investment climate and increasing the country's visibility among international investors. Geopolitical instability, corruption, a poorly organized tax system, economic instability, and bureaucratic obstacles are factors contributing to the lack of attractiveness of the country for investors. The obtained results are only the beginning of exploring unique aspects of the legal system during a state of war.

Keywords: investment, investor, post-war reconstruction, investment activity, economy.

Вступ

Залучення інвестицій в економіку будь-якої країни є однією з найважливіших складових її подальшого економічного розвитку. Ситуація в Україні зараз досить складна через російсько-українську війну, тому керівництво країни та її населення постійно стикаються з викликами, які потребують невідкладних рішень. Після завершення військового конфлікту країна вочевидь зіткнеться з масовим руйнуванням інфраструктури та економічним занепадом. Тому питання відновлення держави в таких умовах є завжди актуальним. Від інтенсивності та ефективності залучення інвестицій, що є основою розширення економічних зв'язків, розвитку торгівлі, виробництва та підвищення економічного потенціалу країни, залежить відбудова та відновлення економіки України.

Різним аспектам питання залучення інвестицій у своїх наукових дослідженнях приділяють увагу чимало науковців. Серед них, зокрема: Т. Новик [7], О. Атрощенко [2], О. Сич [8] та інші. Публікації окремих авторів охарактеризуємо більш докладно.

Так, О. Шевченко розглядає зарубіжний досвід відновлення економіки за допомогою залучення інвестицій в післявоєнний період та вплив інноваційного підприємництва на нього [14]. Г. Алексін указує на те, що інвестиційно-банківська

система є важливим елементом світової фінансової системи і матиме особливий вплив на післявоєнне відновлення економіки [1].

М. Шенгер та І. Грінько аналізують обсяги прямих іноземних інвестицій в будівельну галузь України [13]. Цим питанням також присвячені дослідження В. Куцика [3] та Д. Різника [15], в яких розглядаються процеси прямого іноземного інвестування у післявоєнній Україні.

А. Музиченко, Т. Овчаренко, Т. Сігаєва окреслюють роль залучення інвестицій для України. Вони зазначають, що для будь-якої країни залучення інвестицій в економіку є складним, але важливим процесом, який потребує розробки стратегій та інструментів реалізації [5]. Н. Усата вважає пріоритетним напрямом державної політики залучення інвестицій у зруйновану ворогом інфраструктуру та відновлення сільських територій [11].

В. Борщевський, В. Чемерис та інші звертають увагу на пріоритетні напрями підвищення фінансово-інвестиційного потенціалу регіонального розвитку України в умовах сучасних глобалізаційних викликів. Це включає в себе врахування безпекових загроз, що виникають у зв'язку з тимчасовою окупацією частини території України агресором [12].

В. Небрат та О. Корніяка досліджували характерні риси ринкових перетворень інвестиційних механізмів в економіці України [6]. М. Миколайчук та О. Лесик вбачають суттєву роль процесу залучення інвестицій у забезпеченні стійкості, відбудови та розвитку територій України [4].

О. Охріменко та Р. Попов для повоєнної відбудови України пропонують залучати іноземне фінансування у різних форматах, втілювати економічні реформи, сприяти відновленню роботи приватного бізнесу [9].

А. Томашевська у своїй праці досліджує інвестиційний потенціал та комплекс чинників його формування [10].

Проте слід враховувати, що проблема дослідження потребує проведення поглибленого аналізу.

Відповідно, *метою даної статті* є дослідження різних аспектів залучення іноземних інвестицій у повоєнну відбудову України.

Завдання статті:

1. Аналіз залучення інвестицій у післявоєнну відбудову.
2. Визначення їх можливостей.
3. Окреслення викликів, які постають внаслідок залучення інвестицій.

Матеріали та методи. Для аналізу інвестиційної привабливості української економіки було використано комплексну методологію, що включає огляд літератури та порівняльний аналіз відповідних наукових джерел. Метою використання різних підходів було забезпечення об'єктивності, відповідності даних реальній ситуації та формулювання обґрунтованих висновків. В огляді літератури було проаналізовано наукові статті та дослідження з питань інвестиційної привабливості. Такий підхід дозволив виявити інсайти та проблеми, пов'язані із залученням інвестицій в українську економіку. Цілі та завдання дослідження були досягнуті за допомогою логічного аналізу та фактологічних висновків.

Результати

Війна та кризові ситуації є каталізаторами інновацій та підприємництва. Україна має потужний потенціал для інноваційного підприємництва, особливо у сферах інформаційних технологій та електроніки, енергоефективності та відновлюваної енергетики. Війна – це завжди великі втрати для країни як серед населення, так і в економічному плані. Зіткнувшись з воєнними діями, економіки держав потребують

відновлення в майбутньому. В умовах постійних воєнних загроз наука, передові технології, інновації та конструкторські розробки є пріоритетними напрямками, оскільки наука і передові технології можуть допомогти забезпечити національну безпеку і обороноздатність [14].

У соціальних мережах українці регулярно обговорюють перспективи відбудови повоєнних поселень. Аналіз таких дописів свідчить про рішучу налаштованість на відновлення міської та сільської інфраструктури, а також про чітке прагнення суспільства зробити її ще кращою, ніж вона була до російської агресії. І хоча на початку повномасштабного вторгнення було чимало побоювань (наприклад, що Україна не отримуватиме економічної підтримки після завершення бойових дій і не зможе розпочати повноцінну відбудову), це занепокоєння поступово зникає, і багато урядів оголошують про плани сприяти відбудові України через фінансування та професійну допомогу.

Одним з важелів, що має важливе значення у відновленні та подальшому розвитку економіки, виступає використання фінансових механізмів. Процес трансформації фінансового сектору є, з одного боку, невід'ємною частиною ринкових перетворень економічної системи, а з іншого – основою економічного розвитку та зростання добробуту населення. Створення ефективних механізмів формування капіталу та інвестування відіграє важливу роль в успішній трансформації, оскільки визначає потенціал для генерування та накопичення ресурсів для фінансування реального сектору економіки. Умови залучення та доступу до капіталу для інвестування є важливими для відтворення економіки [6].

На макроекономічному рівні інвестиції визначають загальний напрям розвитку країни та її конкурентоспроможність на міжнародних ринках. Макроекономічне значення інвестицій полягає в тому, що вони сприяють зростанню виробництва та ВВП через стимулювання попиту на вітчизняні товари та послуги, залучення іноземного капіталу, збільшення золотовалютних резервів країни та зміцнення міжнародної фінансової стабільності. Не менш важливим елементом на макроекономічному рівні є інвестиційна політика держави, основною метою якої є забезпечення економічної стабільності та зростання. На мікрорівні інвестиції впливають на окремі підприємства, організації та юридичні особи. Інвестиції є важливим джерелом розвитку, оскільки вони стимулюють розширення виробництва, створення нових робочих місць і підвищення якості продукції та послуг. Вони також дозволяють підприємствам підтримувати свою технологічну конкурентоспроможність, стимулюючи інновації та дослідження. Залучення зовнішнього капіталу стимулює розвиток, а інвестиції в управління та розвиток людських ресурсів підвищують продуктивність.

На мікрорівні інвестиції є стратегічним інструментом сталого зростання та підвищення конкурентоспроможності підприємств. Залучення інвестицій – це можливість для України не лише розвивати свою економіку, а й підвищувати конкурентоспроможність на міжнародних ринках. Це є запорукою стабільного та сталого розвитку України в майбутньому. Інвестиційна діяльність важлива для розвитку будь-якої країни, але в умовах воєнного стану вона потребує підвищеної уваги та є пріоритетним стратегічним питанням для забезпечення нормального функціонування економіки [10].

Потенціалу нашої країни достатньо для залучення інвестицій та зміцнення економіки (рис.1).

Україна має великий потенціал у розвитку відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергетика

Україна добре відома своєю індустрією інформаційних технологій та кваліфікованими ІТ-фахівцями

Україна є одним з провідних світових експортерів сільськогосподарської продукції

Україна має вигідне географічне розташування, великий споживчий ринок та висококваліфіковану робочу силу

Рис. 1 Можливості залучення інвестицій в українську економіку

Джерело: [15].

Зважаючи на такі високі можливості, інвестори будуть зацікавлені в проєктах з інфраструктурного розвитку.

Інвестування в економіку країни вимагає глибокого аналізу та визначення її потенціалу. Здатність країни залучати інвестиції тісно пов'язана з її економічною, політичною та соціокультурною ситуацією. Оцінка потенціалу передбачає аналіз різних факторів, таких як економічна стабільність, наявність ресурсів, рівень інфраструктури, рівень освіти та доступ до ринків. Належна оцінка потенціалу може визначити сильні та слабкі сторони країни та надати стратегічний напрямок для залучення інвестицій. Цей процес є ключовим для створення сприятливого інвестиційного клімату та забезпечення сталого економічного розвитку.

На даний час фінансово-інвестиційний потенціал відіграє важливу роль в економічному розвитку більшості регіонів та громад України. Це стосується як регіонів, що межують із зонами бойових дій, так і регіонів, які здійснюють матеріально-технічне забезпечення Збройних Сил України, створюють умови для розселення внутрішньо переміщених осіб та переміщення підприємств.

Підвищення конкурентоспроможності інноваційних підприємств сприяє розвитку економічної активності в регіоні. Це призводить до підвищення заробітної плати та рівня життя місцевого населення. Крім того, інноваційні підприємства можуть залучати інвестиції, що сприяє розвитку місцевої економіки та зайнятості населення.

Оцінюючи основні виклики глобалізації, які наразі впливають на функціонування економіки, слід зазначити, що забезпечення надійного захисту інвестицій для інвесторів та поступове зниження їхніх витрат є надзвичайно важливим для підвищення фінансово-інвестиційного потенціалу всіх без винятку регіонів нашої країни. З цією метою українській владі слід і надалі розвивати інституційні та організаційні механізми гарантування інвестицій, поєднуючи міжнародні та національні гарантії, наприклад,

гарантії у співпраці з Багатостороннім агентством з гарантування інвестицій (MIGA) за ізраїльським зразком. Це забезпечить сприйняття України як інвестиційного напрямку навіть у ситуаціях з високим рівнем ризику. Варто також звернути увагу на можливість визнання юрисдикції Великої Британії та Сінгапуру у спорах між інвесторами та державою, що посилить захист активів та зменшить ризики інвесторів. Крім того, звільнення компаній від сплати податків на їхні інвестиції та покриття відсотків за кредитами на капітальні вкладення та операційну діяльність забезпечило б значне скорочення інвестиційних витрат [12].

Форма допомоги у післявоєнній відбудові України залежить від масштабу шкоди (повна або часткова, втрата робочих місць, здоров'я, забруднення навколишнього середовища) та сектору відбудови (промисловість, інфраструктура, соціальні об'єкти, житлове будівництво, екологія, оборонний сектор тощо). Цілі політики відбудови мають значний вплив на стратегії відбудови, такі як енергоефективність, екологічні міркування, вирішення соціальних дисбалансів, спричинених війною, та розвиток стратегічних секторів для відбудови довгострокової економічної бази країни [9]. Слід також звернути увагу на ресурсну базу для реконструкції. Так, потенційним джерелом фінансових ресурсів для післявоєнної відбудови України є залучення інвестицій.

Передбачається створення Національного структурного фонду відбудови України, який має акумулювати ресурси, визначати пріоритетні напрями їх використання та здійснювати моніторинг їх використання, а також залучати джерела інвестицій у класичну відбудову через визнані міжнародні інституції та організації.

Незважаючи на складну ситуацію, спричинену війною, ключовим фактором перемоги є забезпечення функціонування національної економіки, яка має залишатися стійкою та сприяти розвитку як регіонів, так і населених пунктів [4].

Основними викликами, що постали перед нашою країною під час війни та залишатимуться актуальними в післявоєнний період, є підтримка економіки та відбудова зруйнованої інфраструктури та житла. Залучення інвестицій у зруйновану ворогом інфраструктуру та відбудова сільських територій становить пріоритет для Уряду.

Підготовку до відбудови українських міст і сіл та плани відновлення зруйнованих територій потрібно робити вже зараз, хоча війна все ще триває. Зрозуміло, що різні регіони і, відповідно, різні громади мають неоднакові потреби у фінансових ресурсах для відбудови. Оскільки бюджетних коштів не вистачає, необхідно шукати нові механізми та інструменти для залучення інвестиційних ресурсів приватного сектору.

З цією метою влітку в Лугано (Швейцарія) Уряд України представив План відновлення України. План передбачає реалізацію 850 проєктів на суму понад 750 мільярдів доларів США протягом 10 років. Більшу частину коштів на відбудову Україна отримає від продажу конфіскованих російських активів. Інші джерела інвестицій, за словами уряду, включають пільгові кредити від партнерів, міжнародних фінансових організацій та банків, грантову підтримку та приватні пожертви. Планується також залучити до процесу реконструкції приватний сектор як вітчизняний, так і іноземний. Однак для цього державі необхідно створити сприятливі умови та форми співпраці для приватних інвесторів [11].

Залучення довгострокових інвестицій для реконструкції та розвитку сільських територій можливе в рамках державно-приватного партнерства, що є однією з рушійних сил інвестиційного зсуву.

Післявоєнна Україна зіткнеться з безпрецедентною розрухою та низкою соціальних і екологічних проблем. Однак уряд визнає, що інвестиції є ключовим фактором для швидкого та ефективного відновлення економіки, про що свідчить Меморандум про взаєморозуміння, підписаний з компанією BlackRock. Соціальні

інвестиції можуть бути використані для післявоєнної відбудови України. Враховуючи масштаби руйнувань в Україні, природно припустити, що потенційні інвестори будуть керуватися насамперед позицією, заснованою на моральних цінностях і соціальній відповідальності. Ларрі Фінк, генеральний директор BlackRock, висловив солідарність з Україною перед обличчям російської агресії. У листопаді 2022 року Міністерство економіки України та BlackRock підписали Меморандум про взаєморозуміння (Меморандум), в якому домовилися про рамки надання консультативної підтримки в розробці спеціальної платформи для залучення приватного капіталу для реконструкції та економічної підтримки України. Платформа буде зосереджена на мобілізації інвестицій у ключові сектори української економіки, беручи до уваги потреби у відновленні після російської окупації [8].

Відновлення потребує потужного «вливання» інвестиційних та фінансових ресурсів не лише для покриття поточних витрат, але й для створення нових виробництв на новій технологічній базі. Від початку незалежності України залучення іноземного капіталу було визнано одним із ключових питань [3]. В умовах післявоєнної відбудови ця проблема стоїть ще гостріше, оскільки внутрішні механізми нагромадження капіталу ще не сформовані, а кошти не можуть бути надійно конвертовані в активи. Виходячи з того, що фінансова глибина ринку та фінансова стійкість підприємств відображають ендогенний потенціал країни до економічного розвитку на макро- та мікрорівні, а в умовах воєнного часу та післявоєнної відбудови – здатність ефективно надавати збройну відсіч і відновлювати економічний та соціально-гуманітарний простір, успіх відбудови залежить від вирішення питання її інвестиційного забезпечення. Прямі іноземні інвестиції сприятимуть розвитку малого та середнього бізнесу, але їх участь не є визначальною.

Слід зазначити, що роль фінансових інструментів в акумулюванні та розподілі коштів зростає через крихкість ринкових фінансових механізмів. Враховуючи історичні успіхи у післявоєнній відбудові та подоланні рецесій, збільшення податкового навантаження на підприємства є вкрай небажаним. До того ж, нестача фіскальних ресурсів посилює потребу у зовнішній фінансовій допомозі для післявоєнної економічної та соціальної відбудови. Водночас міжнародний досвід показує, що місцеві ресурси мають великий потенціал, який необхідно мобілізувати та спрямувати на реалізацію стратегій відбудови. Успіх післявоєнної відбудови за модернізаційним сценарієм у Західній Німеччині, Японії, Республіці Корея та Ізраїлі був досягнутий головним чином завдяки посиленню державного сектору економіки у сферах національної безпеки, енергетики та транспорту, створенню змішаних державно-приватних підприємств, участі держави у найбільших стратегічних підприємствах, отриманню впливу на процеси прийняття рішень на підприємствах, оптимізації та визначенню пріоритетів у повністю державній інвестиційній діяльності, переорієнтації приватного капіталу з фінансового сектору у галузевий [7]. Таким чином, враховуючи траєкторію розвитку національної економіки, ендогенізація економічного розвитку є стратегічним пріоритетом реконструкції.

У контексті реконструкції міст України основний акцент має бути зроблений на імпаکت-інвестиціях. Це пов'язано з тим, що для ESG-інвесторів, які шукають надійні об'єкти для інвестування, складно знайти привабливі об'єкти у постраждалих від війни регіонах України. Натомість ці міста зіткнуться з цілою низкою проблем, які потрібно буде вирішувати, в тому числі соціальних та екологічних. Оскільки на традиційні інвестиції не можна покладатися у спустошених регіонах, саме тут можуть бути корисними механізми імпаکت-інвестицій як альтернативної форми інвестування. Варто скористатися сучасними тенденціями на ринках капіталу, де міжнародні інвестори все частіше беруть до уваги соціальний вплив при виборі інвестицій і прагнуть створити

додану вартість у своїх інвестиційних портфелях для майбутніх поколінь. Характерними ознаками імпаکت-інвестування є вирішення реальної та актуальної проблеми в суспільстві; досягнення вимірюваних, обчислюваних та відчутних суспільних соціальних результатів; окупність та прибутковість інвестицій. Поширеним інструментом імпакт-інвестування є облігації, які можна поділити на три групи: соціальні, зелені та сталі. Усі вони будуть доступні в післявоєнній Україні. Як засвідчує досвід розвинених країн, залучення коштів через випуск сталих облігацій може вирішити такі актуальні для післявоєнної України проблеми, як будівництво житла, транспорту, об'єктів соціальної інфраструктури та сталого розвитку сільського господарства.

Питання післявоєнної відбудови в Україні є складним і потребує відповідної інституційної бази для досягнення довгострокових результатів. Однією з ключових інституцій у цій концептуальній структурі є Інвестиційний банк. Ця установа відіграє важливу роль у фінансуванні інфраструктурних проєктів та розвитку підприємств реального сектору за допомогою кредитів, гарантій та державно-приватного партнерства. Інвестиційний банкінг також має велику вагу у національній та глобальній економіці, зокрема у підтримці процесів на ринку цінних паперів, забезпеченні ефективності інвестиційної діяльності та координації відносин між економічними суб'єктами в рамках інвестиційного, господарського, фінансового та економічного механізмів. Прикладом такої інституції є Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) – один з найбільших у світі кредиторів інвестиційних проєктів. ЄІБ також відіграє важливу опосередковану роль у сприянні економічному розвитку, фінансуючи схеми студентських кредитів, платформи дослідницьких проєктів, навчальні програми тощо. ЄІБ підтримує проєкти у сфері відновлюваної енергетики, адаптації до зміни клімату, урбаністики тощо. Інвестиційні банківські установи можуть принести велику користь у сприянні економічному зростанню в країнах, що розвиваються. Слід зазначити, що інвестиційні банки не лише надають прямі джерела фінансування через державно-приватні партнерства та інструменти «зеленого» фінансування, а й технічну допомогу та нормативно-правову базу завдяки своїй участі у впровадженні передових управлінських практик.

Таким чином, співпраця з інвестиційними банками має позитивний вплив на місцеву економіку. Більше того, співпраця з інвестиційними банками часто призводить до позитивних зовнішніх ефектів для економічних суб'єктів, оскільки вони надають необхідну інформацію та управлінські інструменти для успішної реалізації інвестиційних проєктів. Інвестиційна банківська система також допомагає подолати обмеження довгострокового фінансування складних проєктів, для яких важко залучити достатні за обсягом та ціною ресурси. Тому інвестиційні банки розробляють відповідні інструменти для вирішення проблеми короткостроковості доступних фінансових ресурсів. Варто акцентувати, що такі інструменти здебільшого надаються державними інвестиційними банками та агентствами розвитку. Основними прикладами у цій сфері є бразильський BNDES (Banco nacional do desenvolvimento) та німецький KfW (Kreditanstalt für Wiederaufbau), які підтримують комплексні інвестиційні проєкти, спрямовані на стимулювання економічного розвитку [1].

В останні роки ці інвестиційні банки відіграють провідну роль у підтримці інноваційних та соціально орієнтованих проєктів у країнах, що розвиваються, фінансуючи програми, що спрямовані на отримання довгострокових економічних результатів. Отже, статус цих державних фінансових установ у секторі інвестиційного банкіngu свідчить про те, що вони мають велике значення в економічному розвитку країн, що розвиваються, і також можуть бути використані для побудови стійких та справедливих соціально-економічних систем [1]. Без сумніву, наведені вище міркування

щодо всебічної підтримки економічного розвитку є характерними і для України в контексті післявоєнної відбудови.

Питання прямих іноземних інвестицій (ПІІ) є більш складним, але його необхідно вирішити, якщо Україна хоче реалізувати свій торговельний потенціал. Прямі іноземні інвестиції – це категорія транскордонних інвестицій, в яких інвестори, що є резидентами однієї країни, демонструють довгостроковий інтерес і значний вплив на компанії (корпоративні одиниці) у фінансовому або нефінансовому секторі, як правило, розташовані в іншій країні. Довгостроковий інтерес означає, що між інвестором прямих інвестицій та компанією прямих інвестицій існують довгострокові відносини та неабиякий вплив. Свідченням такого зв'язку є володіння значною частиною прав голосу компанії або, якщо компанія діє в іншому правовому режимі, – іншими еквівалентними активами.

Внаслідок воєнних дій інфраструктура України зазнала серйозних пошкоджень, багато заводів і металургійних комбінатів частково або повністю зруйновані російськими безпілотниками та ракетами, і її відновлення потребуватиме значних інвестицій. У минулому Україна мала поганий досвід залучення прямих іноземних інвестицій, тому важливо зміцнити інституції та правоохоронні органи, щоб запобігти корупції та іншим проблемам, які відлякують прямі інвестиції в Україну. Оптимістично – Україна, ймовірно, отримає значну вигоду від процесу інтеграції до ЄС, який започаткував впровадження реформ. Досвід інтеграції до ЄС колишніх країн Східного блоку є різноманітним, і буде важливо вивчити його.

Майбутній успіх програми реконструкції та економічного розвитку України залежить від того, чи буде країна привабливим середовищем для прямих іноземних інвестицій, що може бути досягнуто шляхом програмування та розробки стратегій економічного розвитку [15]. Наразі українським компаніям необхідно створювати інвестиційно привабливі проекти, особливо зосереджуючись на екологічному та енергетичному потенціалі, який можна експортувати до ЄС. Крім того, інвестори залишаються зацікавленими у відновлюваній енергетиці, диверсифікації джерел енергії, розвитку інфраструктури, безпеці, інвестиціях у боротьбу зі зміною клімату та цифрову економіку. Оскільки українська сільськогосподарська продукція є життєво важливою для продовольчої безпеки багатьох країн, інші привабливі інвестиційні об'єкти включають харчову промисловість та сільське господарство, а також відродження державних галузей промисловості, таких як нафтопереробка, металургія, видобуток нафти і газу та машинобудування. Також, – і це найважливіше, – інвестиційні пріоритети мають бути переглянуті на всіх рівнях влади з урахуванням критеріїв сталого розвитку ESG (екологічні, соціальні та управлінські критерії).

Повоєнна відбудова України не повинна фінансуватися за рахунок кредитів. Провалена економіка, зруйнована інфраструктура та житловий фонд унеможливають виплату боргів. Для радикальної модернізації України необхідна допомога, субсидії, вільні інвестиційні вливання та залучення іноземного капіталу і технологій [13].

На даному етапі основними елементами для майбутнього відновлення та успішного розвитку повоєнної української економіки є міжнародна підтримка, ефективна інвестиційна політика, сучасна реконструкція та реструктуризація економіки [9]. Хоча відновлення України, безсумнівно, потребуватиме офіційних іноземних ресурсів, вже зараз зрозуміло, що для успішної відбудови знадобиться більше коштів. Тому те, наскільки Україна зможе залучити прямі іноземні інвестиції, матиме вирішальне значення. Відбудова зруйнованої війною країни відкриє величезні та унікальні інвестиційні можливості. Однак ці можливості (особливо для приватного капіталу) залежать від захисту прав власності та існування хоча б мінімальних стандартів державних послуг і бізнес-середовища.

Залучаючи іноземні інвестиції, приймаючи країни можуть збільшити позитивне сальдо платіжного балансу, трансферт новітніх технологій, використання ресурсів у сукупному галузевому та секторальному розрізі, підвищити рівень підприємницької активності, в тому числі кількість реалізованих інноваційних проєктів. Це гарна нагода покращити експортний потенціал та зменшити імпорту залежність, а також збільшити соціальні вигоди, які виражаються у створенні додаткових робочих місць, реалізації соціальних ініціатив, розвитку соціального сектору та економічному розвитку країни. Ці процеси та масштаби впливу слід оцінювати в контексті диференціації ПІІ за секторами національної економіки та країнами-донорами.

На додаток до зовнішньої підтримки та допомоги, Україна повинна проводити внутрішню політику, спрямовану на відновлення та розвиток інвестиційного потенціалу. Така політика включає програми підтримки та розвитку підприємництва, виважену монетарну політику та зміцнення енергетичного сектору. У рамках післявоєнної відбудови Україні необхідно відбудувати багато міст з нуля. Важливо, щоб ця відбудова не була сліпим відтворенням того, що було зруйновано. Це можливість застосувати сучасні містобудівні та архітектурні підходи, щоб зробити українські міста більш комфортними та інклюзивними для їхніх мешканців [10].

Незважаючи на серйозні руйнування інфраструктури, колапс національної економіки та пов'язані з цим очікування коштів від міжнародних донорів і заморожених російських активів для відновлення зруйнованої системи, проблема відсутності сталості економічного розвитку України в післявоєнний період є наслідком слабого верховенства права та неналежного врядування. Слід підкреслити, що це питання залишається актуальним через невирішеність інституційних проблем України. Так, без розв'язання накопичених проблем, таких як низька якість судових процесів, слабкий захист прав інвесторів та непередбачуваність державної політики, неможливо очікувати високих довгострокових результатів від післявоєнної відбудови. Важливу роль у подоланні цих перешкод відіграватимуть інституції, які створюють сприятливе середовище для взаємодії між економічними суб'єктами.

Геополітична ситуація та стан світової економіки також позначаються на прогнозах. Зміни у міжнародних відносинах та на світових ринках можуть вплинути на рішення інвесторів щодо інвестування в Україну. У будь-якому випадку, прогнози щодо залучення інвестицій в Україну залежать від активних дій, спрямованих на покращення інвестиційного клімату та популяризацію України серед міжнародних інвесторів. Геополітична нестабільність країни, корупція, погано організована податкова система, нестабільна економіка та бюрократичні перепони – ось деякі з факторів, які можуть вплинути на привабливість країни для інвесторів (рис. 2).

Так, геополітична нестабільність може створити невпевненість для інвесторів і змусити їх бути обережними щодо інвестування. Корупція на всіх рівнях українського суспільства та владних структур є серйозною перешкодою для іноземних інвесторів, оскільки збільшує бізнес-ризик та витрати. Недостатнє регулювання податкової системи може призвести до податкової невизначеності та створити додаткові адміністративні та фінансові навантаження на бізнес. Нестабільне економічне середовище та бюрократичні перешкоди також гальмують розвиток інвестиційної діяльності в Україні. Виклики, з якими зараз стикається Україна щодо залучення інвестицій в економіку, потребують негайного запровадження стратегічних і системних реформ, реалізація яких є критично важливим кроком на шляху залучення інвестицій в Україну. Інвестиції важливі для забезпечення розвитку та ефективності окремих суб'єктів господарювання та національної економіки в цілому. Тому створити сприятливе інвестиційне середовище є нагальною потребою для України.

Рис. 2. Основні виклики, що стоять перед Україною під час залучення інвестицій

Джерело:[5]

Незважаючи на військові ризики, в Україні є багато привабливих інвестиційних можливостей. Тут є дешеві активи, недорога, але кваліфікована робоча сила та високий попит на певні види продукції, які можуть принести дуже високі прибутки в майбутньому. Крім того, аби вийти на український ринок відносно скоро після закінчення війни, необхідно якомога швидше вивчити українське бізнес-середовище і почати реалізацію інвестиційних проєктів.

Загалом, відбудова створює унікальну можливість для модернізації виробничого потенціалу України та залучення іноземного капіталу до сучасних технологій. Це закладе підвалини для довгострокового зростання та сприятиме тіснішій інтеграції України у світову економіку.

Тому реалізація проєктів із залучення інвестицій стане невід'ємною частиною програми реструктуризації, стимулюючи підприємництво та залучаючи іноземні та українські компанії до регіонального та глобального ланцюга поставок.

Висновки

Для відновлення країни надзвичайно важливо забезпечити економічну стабільність у воєнний час.

Інвестиції є невід'ємною та важливою частиною економіки, що впливає на загальний розвиток країни та забезпечує стабільність та ефективність окремих суб'єктів господарювання. Вони є каталізаторами сталого економічного зростання, допомагають створювати майбутні доходи, підвищувати конкурентоспроможність підприємств і покращувати якість життя громадян. У сучасних економічних умовах раціональне інвестування стало важливим завданням досягнення економічного процвітання та соціального розвитку. Для будь-якої країни залучення інвестицій в економіку є складним, але важливим процесом, який потребує розробки стратегій та інструментів реалізації.

Фінансова кредитна система повинна бути особливо ефективною під час післявоєнного економічного відновлення. Інститут банкінгу відіграє важливу роль у фінансуванні інфраструктурних проєктів та розбудові реального бізнесу через кредити, гарантії та інструменти державно-приватного партнерства. Нашій державі необхідно

провести ефективні реформи в усіх сферах економічного життя, що дасть змогу підвищити її інвестиційну привабливість для іноземного капіталу та зміцнити конкурентні позиції на світовому ринку.

Поліпшення інвестиційного середовища та запровадження ефективних економічних стратегій для залучення інвестицій є ключовими цілями науковців у майбутніх дослідженнях. Реалізація стратегії потребує глибокого аналізу інвестиційного середовища, інструментів та факторів впливу, оскільки від розуміння проблеми залежить якість отриманих результатів та їх практичне застосування.

Список використаних джерел

1. Алексін Г. Роль інституту інвестиційного банкінгу в повоєнному відновленні економіки. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-39> (дата звернення: 10.10.2023).
2. Атрощенко О. Проблеми залучення інвестицій в економіку України. *Збірник наукових праць ЛОГОС*. 2021. URL: <https://doi.org/10.36074/logos-19.03.2021.v1.03> (дата звернення: 10.10.2023).
3. Куцик В. І., Герасимова А. В. Моніторинг сучасного стану залучення іноземних інвестицій у економіку України. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2023. № 69. С. 53–58. URL: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2022-69-07> (дата звернення: 10.10.2023).
4. Миколайчук М. М., Лесик О. В. Інструменти розвитку та повоєнного відновлення територій України: аналітичний огляд. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2023. № 7. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-7-02-10> (дата звернення: 10.10.2023).
5. Музиченко А. О., Овчаренко Т. С., Сігаєва Т. Є. Стратегії залучення інвестицій в українську економіку: прогнози й виклики. *Академічні візії*. 2023. №23. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/602> (дата звернення: 10.10.2023).
6. Небрат В., Корніяка О. Особливості механізмів капіталоутворення та інвестування в Україні як чинник фінансових ризиків в умовах війни та післявоєнного періоду. *Grail of science*. 2022. № 16. С. 31–34. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.06.2022.001> (дата звернення: 10.10.2023).
7. Новик Т. Повоєнна відбудова України у контексті довоєнних економічних проблем. *Grail of science*. 2023. № 30. С. 44–49. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.04.08.2023.004> (дата звернення: 10.10.2023).
8. Сич О. Імпакт-інвестиції для повоєнної ревіталізації міст України. *Галицький економічний вісник*. 2023. Т. 81. № 2. С. 71–82. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/41220> (дата звернення: 10.10.2023).
9. Охріменко О., Попов Р. Повоєнна відбудова України: потенціал та стратегія перетворень. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-7> (дата звернення: 10.10.2023).
10. Томашевська А. Роль інвестиційних процесів та інвестиційного потенціалу у період війни та післявоєнній відбудові регіонів України. *Наукові перспективи*. 2023. № 9 (39). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-9\(39\)-219-231](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-9(39)-219-231) (дата звернення: 10.10.2023).
11. Усата Н. В. Державно-приватне партнерство як один із дієвих механізмів відбудови та розвитку сільських територій. *Агросвіт*. 2023. № 14. С. 54–62. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.14.54> (дата звернення: 10.10.2023).
12. Фінансово-інвестиційний потенціал розвитку регіонів України та перспективи його нарощування в умовах сучасних викликів глобалізації / В. Борщевський та ін.

- Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики.* 2022. Т. 4. № 45. С. 212–222. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.4.45.2022.3812> (дата звернення: 10.10.2023).
13. Шенгер М., Грінько І. Залучення прямих іноземних інвестицій у будівельну галузь України в період повоєнного відновлення економіки. *SWorldJournal*. 2019. № 16–02. С. 35–38. URL: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2022-16-02-034> (дата звернення: 10.10.2023).
14. Shevchenko O S. Influence of innovative entrepreneurship on economic recovery in the post-war period: foreign experience. *The national transport university bulletin*. 2022. Vol. 4. No. 54. P. 231–237. URL: <https://doi.org/10.33744/2308-6645-2022-4-54-231-237> (date of access: 10.10.2023).
15. Riznyk D. Perspectives for post-war recovery in Ukraine in the sphere of attracting foreign direct investments. *Economics of System Development*. 2023. Vol. 5. No. 1. P. 31–34. URL: <https://doi.org/10.32782/2707-8019/2023-1-5> (date of access: 10.10.2023).